



NORGES HØYESTERETT

Den 17. desember 2024 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Ringnes og Bergh i

HR-2024-2325-U, (sak nr. 24-174323STR-HRET), straffesak, anke over dom:

Påtalemyndigheten

mot

A

(advokat Anne Merete Evenrud)

avsagt slik

D O M :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens frifinnende dom i trafikksak med tiltale for uaktsom forvoldelse av betydelig kroppsskade, jf. straffeloven § 280.
- (2) A er tiltalt for overtredelse straffeloven § 280 (post I) og vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 (post II). Grunnlaget for begge tiltaleposter er følgende forhold:

«Fredag 9. juni 2023 ca. kl. 08.10 ved ---veien i X, rygget han personbil med kjennemerke 00000000 ut av gårdstunet tilhørende adressen ---veien 0000, og ut på gang- og sykkelvei uten å ha tilstrekkelig utsyn til denne. Som en følge av dette ble han ikke oppmerksom på B som syklet på gang- og sykkelveien. Det oppstod sammenstøt mellom B og personbilen med den følge at B ble påført brudd i ryggen og kragebenet, sår- og kuttskader på overarm og kuttskader i blant annet hode, øre og på halsen. B var innlagt ved Oslo – og senere Akershus universitetssykehus fra 9. til 16. juni 2023. Han var videre 100 % sykmeldt frem til 14. august 2023 og 50 % sykmeldt frem til 10. oktober 2023.»

- (3) Romerike og Glåmdal tingrett avsa 19. februar 2024 dom med slik domsslutning:

- «1. A, født 00.00.1988, dømmes for overtredelse av
 - straffeloven § 280
 - vegtrafikkloven § 31 første ledd, jf. § 3 til fengsel i 21 dager, jf. straffeloven § 79 bokstav a.
2. A, født 00.00.1988, fradømmes retten til å føre førerkortpliktig motorvogn for en periode på ett år, regnet fra domsdato i medhold av vegtrafikkloven § 33 nr. 1, jf. forskrift om tap av retten til å føre motorvogn § 2-4. Han pålegges å

gjennomføre full ny førerprøve ved et eventuelt gjenerverv av føreretten, jf. forskrift om tap av retten til å føre motorvogn, § 8-3.

3. A, født 00.00.1988, dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 60 000 kroner innen to uker fra dommens forkynnelse.»
- (4) Avgjørelsen er avsagt under dissens idet én meddommer stemte for frifinnelse for begge tiltaleposter samt oppreisningen.
- (5) A anket til Eidsivating lagmannsrett, som 2. oktober 2024 avsa dom med slik domsslutning:
 - «1. A, født 00.00.1988, frifinnes for overtredelse av straffeloven § 280.
 2. A dømmes for overtredelse av vegtrafikkloven § 31 første ledd jf. § 3 til å betale bot på 17 000 – syttentusen – kroner, subsidiært 17 – sytten – dager fengsel.
 3. A frifinnes for kravet om fradømmelse av retten til å føre motorvogn.
 4. A frifinnes for kravet om oppreisningserstatning.
 5. Saksomkostninger idømmes ikke.»
- (6) Lagmannsretten frifant A for overtredelse av straffeloven § 280 om uaktsom forvoldelse av betydelig kroppsskade, men dømte ham for overtredelse av den generelle aktsomhetsnormen i vegtrafikkloven § 3.
- (7) Dommen er avsagt under dissens. Flertallet besto av én fagdommer og de fire meddommerne. Én fagdommer stemte for domfellelse også for overtredelse av straffeloven § 280.
- (8) *Påtalemyndigheten* har anket til Høyesterett. Anken gjelder rettsanvendelsen under skyldspørsmålet for tiltalens post I – frifinnelsen for overtredelse av straffeloven § 280. Subsidiært gjelder anken saksbehandlingen i form av mangelfulle domsgrunner.
- (9) I anken gjøres det gjeldende at lagmannsrettens flertall har anvendt en for mild aktsomhetsnorm etter straffeloven § 280. På grunn av dette trår flertallet feil også under den konkrete rettsanvendelsen.
- (10) A har inngitt tilsvaer. Her gjøres det gjeldende at anken ikke bør tillates fremmet. Saken har ikke prinsipiell betydning av en viss rekkevidde. Lagmannsrettens domsgrunner er ikke mangelfulle, og det foreligger ikke saksbehandlingsfeil som kan føre til opphevelse.

Høyesteretts ankeutvalgs syn på saken

Utvalgets adgang til å oppheve lagmannsrettens dom

- (11) Høyesteretts ankeutvalg kan oppheve lagmannsrettens dom helt eller delvis dersom utvalget enstemmig finner det klart «at dommen helt eller delvis bør oppheves», jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.

Sakens faktum og lagmannsrettens vurdering

- (12) Trafikkulykken som saken gjelder, skjedde på gang- og sykkelveien tilknyttet ---veien – ---vei 0 – i X kommune. Denne anvendes også som atkomst for boliger som ligger til veien, slik tiltalte eiendom gjør. Det følger av skilting at det er tillatt å kjøre på gang- og sykkelveien til og fra eiendommene.
- (13) Fornærmede syklet på gang- og sykkelveien. Lagmannsretten bygger på at han hadde en hastighet på 26,6 km/t da sammenstøtet fant sted.
- (14) Tiltalte rygget sin bil, en VW Caddy varebil, ut på gang- og sykkelveien fra sin eiendom. Under ryggingen svingte han bilen til høyre sett fra førerplassen, for at han deretter skulle kunne kjøre framover på gang- og sykkelveien. Lagmannsrettens flertall legger til grunn at sammenstøtet skjedde omtrent på det tidspunktet tiltalte ville ha stanset ryggingen og begynt å kjøre framover. Det var da fortsatt minst halvannen meter passasje på gang- og sykkelveien på utsiden av bilen.
- (15) Ryggingen skjedde i svært lav fart, beregnet til 1,8 km/t, bygd på at bilen forflyttet seg ca. 5 meter i løpet av 10 sekunder.
- (16) Lagmannsrettens flertall viser til at ryggingen krevde særlig aktsomhet fra tiltaltes side, men mener likevel at han «foretok en aktsom rygging ut på gang- og sykkelveien».
- (17) I den videre begrunnelsen heter det blant annet:
- «Ut fra beregningene over kunne tiltalte tidligst ha oppdaget B seks sekunder før sammenstøtet. I løpet av disse sekundene skulle han også være observant på gående eller syklende sørfra. Slik flertallet ser det, er det her tale om kort tids feilfordeling av oppmerksomheten. Etter flertallets syn må det dessuten legges vekt på at selv om tiltalte hadde vikeplikt, hadde syklistene og gående på gang- og sykkelveien god bredde til å passere. Bruddet på vikeplikten var derfor ikke total, og situasjonen hadde vært annerledes om tiltaltes bil hadde vært lenger ut i, eventuelt sperret, gang- og sykkelveien.»
- (18) Flertallet går deretter inn på fornærmedes handlemåte og uttaler:
- «Flertallet har i helhetsvurderingen også lagt noe vekt på Bs atferd. Ved passering av gående på gangvei, fortau eller i gangfelt skal syklende holde 'god avstand, i tilnærmet gangfart og uansett med en fart ikke over 6 km i timen', jf. trafikkreglene § 18 tredje ledd. Tilsvarende må gjelde på kombinert gang- og sykkelvei, jf. Bjørn Edvard Engstrøm, note 4 til bestemmelsen, Juridika.no 23. oktober 2023. En syklist som holder en fart

opp mot 27 km/t på gang- og sykkelvei må forventes å utvise slik aktsomhet som gjør at pliktene ved passering av gående kan overholdes. Flertallet mener det var upåregnelig og ekstraordinært at B, som hadde god sikt og god tid til å se at tiltalte rygget ut på gang- og sykkelveien, ikke holdt til venstre for å unngå kollisjonen. Ved å holde til venstre, hvor han hadde minst halvannet meter bredde, hadde han i liten grad blitt forstyrret. Med den lave hastigheten som tiltalte holdt, var det utenfor tiltaltes kontroll at en syklist skulle være uoppmerksom over en strekning på minst 50 meter og kjøre inn i bilen hans, jf. HR-2002-880. Det er da sett hen til at tiltalte ikke kunne stole på at andre trafikanter vil opptre normalt.»

- (19) Videre bygger flertallet på at det ikke var mulig for tiltalte å snu bilen på gårdsplassen uten bistand fra noen som passet på at han ikke rygget ut på gang- og sykkelveien i snuoperasjonen. Tiltalte var alene hjemme og hadde ikke noen til å bistå seg. Samtidig uttaler flertallet at om tiltalte hadde kjørt ut på gang- og sykkelveien med bilens front først, ville ikke det gitt «nevneverdig bedre utsyn slik at kollisjonen kunne vært unngått».
- (20) Lagmannsrettens mindretall bygger på at det ville vært mulig for tiltalte å snu bilen inne på gårdsplassen, og fremhever at han dermed hadde «et klart handlingsalternativ som ville vært en forsvarlig handlemåte». Mindretallet vurderer det samtidig slik at utkjøring med fronten først ville gitt bedre utsyn. Når det gjelder fornærmedes handlemåte, uttaler mindretallet at måten å sykle på ikke var så ekstraordinær og upåregnelig at det får betydning for aktsomhetsvurderingen.

De rettslige utgangspunktene

- (21) Høyesterett har i HR-2024-1718-A behandlet den nedre grensen for uaktsomhet som kan gi grunnlag for straffeansvar etter straffeloven § 281 om uaktsom forvoldelse av død. Grensedragningen er den samme etter straffeloven § 280, som denne saken gjelder. Dette følger av Rt-2010-785 avsnitt 20, der det likevel presiseres at uaktsomheten naturlig nok må knytte seg til forvoldelse av betydelig skade og ikke en annens død.
- (22) I 2024-dommen avsnitt 18 vises det til at Høyesterett i en rekke avgjørelser har avklart at det kreves en noe høyere grad av uaktsomhet for å kunne dømme for brudd på straffeloven enn for brudd på vegtrafikkloven § 3.
- (23) I avsnitt 19 fremhever førstvoterende at enkelte situasjoner i trafikken krever *særlig aktsomhet*, og at bedømmelsen dermed er «situasjonsbetinget, hvor risikobildet står sentralt for de krav som stilles til forsvarlig opptreden». Videre heter det i avsnitt 20:

«Samtidig er det klart at det skal skje en konkret bedømmelse av tiltaltes handlemåte, også i de tilfellene særlig aktsomhet kreves. Momenter som kan tilsi at tiltalte da likevel skal frifinnes for brudd på straffeloven § 281, er at den forulykketes adferd var ulovlig, ekstraordinær eller upåregnelig, og at den tiltalte i et komplisert trafikkilde bare kortvarig feilfordelte oppmerksomheten om trafikkrelevant, men ikke den mest sentrale informasjonen. Her viser jeg til den nevnte dommen i Rt-2009-299 avsnitt 30-33 og de lovforarbeidene den viser til.»

- (24) Det følger av trafikkreglene § 11 nr. 1 at den som rygger eller vender, har «vikeplikt for annen trafikant». Videre heter det i bestemmelsen:

«Er utsikten ikke tilstrekkelig, må det ikke foretas rygging eller vending uten at en annen passer på eller fører ved selvsyn har forvisset seg om at det ikke kan oppstå fare eller skade.»

- (25) Aktsomhetsplikten ved rygging er streng. Det følger blant annet av HR-2002-880, hvor det heter:

«Aktsomhetsnormen er streng. Den som rygger har vikeplikt for annen trafikk. Er utsikten ikke tilstrekkelig, må det enten benyttes hjelpemann eller fører må 'forvisse' seg om at rygging kan foretas uten at det oppstår fare eller skade. En antagelse eller tro er ikke tilstrekkelig.

Rettspraksis vedrørende aktsomhetsplikten ved rygging viser også at normen er streng. Dette gjelder spesielt ved rygging med større og tyngre kjøretøy, jf. avgjørelsene inntatt i Rt-1973-489, Rt-1980-1399 og Rt-1991-92. Rettstilstanden kan etter mitt syn oppsummeres slik: Generelt knytter det seg så vidt stor risiko til rygging at det lett vil bli statuert straffansvar ved personskade dersom skaden ikke kan sies å være et resultat av et ekstraordinært hendelsesforløp utenfor førerens kontroll.»

- (26) Vurderingen av straffeansvar etter straffeloven § 280 i denne saken må bygge på disse rettslige utgangspunktene.

Ankeutvalgets syn på lagmannsrettens rettsanvendelse

- (27) I lagmannsrettens dom er det innledningsvis vist til de sentrale rettslige utgangspunktene, blant annet gjennom sitater fra HR-2002-880 og HR-2024-1718-A. Etter ankeutvalgets syn bygger likevel de konkrete vurderingene fra lagmannsrettens flertall på en uriktig rettsanvendelse.
- (28) Flertallet uttaler at tiltalte brøt vikeplikten, men at bruddet ikke var «total». Dette bygger etter ankeutvalgets syn på en uriktig forståelse av vikepliktsreglene. Det følger av trafikkreglene § 7 nr. 1 at trafikant som det skal vikes for, ikke må «hindres eller forstyrres». I dette tilfellet var det klart en hindring eller forstyrrelse. Generelt er det ikke grunnlag for å bygge på noe skille mellom «totale» og andre vikepliktsbrudd.
- (29) Lagmannsrettens flertall har videre vist til den fartsgrensen på 6 km/t som etter trafikkreglene § 18 nr. 3 gjelder ved passering av gående på gangveg, fortau eller i gangfelt. Ut fra ordlyden og formålet med bestemmelsen er det etter ankeutvalgets syn ikke klart at den gjelder på kombinert gang- og sykkelvei. Uansett gjelder denne saken sammenstøt med bil. Det er ingen opplysninger om at det befant seg gående på gang- og sykkelveien i det aktuelle tidsrommet. Ankeutvalget ser det da som klart at syklistens aktsomhet ikke kan bedømmes med utgangspunkt i en fartsgrense som gjelder ved passering av gående.
- (30) Når sentrale elementer i den aktsomhetsvurderingen som lagmannsrettens flertall foretar, bygger på uriktig rettsanvendelse, finner ankeutvalget det enstemmig klart at lagmannsrettens

dom må oppheves i sin helhet. I samsvar med hovedregelen i straffeprosessloven § 347 første ledd oppheves også ankeforhandlingen.

- (31) Ved den nye behandlingen må lagmannsretten foreta en ny, fullstendig vurdering av sakens faktiske og rettslige sider. Slik utvalget ser det, vil det blant annet være sentralt hva tiltalte kunne ha gjort for å opptre med større aktsomhet – hva som var hans handlingsalternativer.

D O M S S L U T N I N G :

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Arne Ringnes
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)